[2019] 11 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 22

ਜਗਦੀਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ

ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ

(2019 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1864)

ਅਗਸਤ 06,2009

[ਆਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ ਅਤੇ ਨਵੀਨ ਸਿਨਹਾ, ਜੇ. ਜੇ.]

ਦੰਡ ਕੋਡ, 1860:

ਐਸ. ਐਸ. 302, 149 ਅਤੇ 148-ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਦੋ ਨਾਬਾਲਗਾਂ ਸਮੇਤ 13 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ-ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ-ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ (ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ) ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ-ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ-ਕੀਤੀ ਗਈਃ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਪਿਛਲੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਅਤੇ ਇਕਲੌਤੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ (ਪੀਡਬਲਯੂ 1) ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਝੂਠੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ-ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਖਿਆ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਸੰਭਵ ਹੈ-ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੀਡਬਲਯੂ-8 ਨੂੰ ਇੱਕ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਮੰਨਿਆ ਹੈ-ਐਫਆਈਆਰ ਵਿੱਚ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ (ਪੀਡਬਲਯੂ 1) ਨੇ ਸਾਰੇ 13 ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਆਮ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਪਣੇ ਅਦਾਲਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਉਹ ਹਰੇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਹਮਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ-ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਕਲੌਤੀ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ (ਪੀਡਬਲਯੂ 1) ਨੂੰ ਇੱਕ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਉੱਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ 13 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਭੀੜ ਦੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ-ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਬਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਗਵਾਹਃ

ਇਕੱਲੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ-ਪ੍ਰਤੱਖ ਮੁੱਲ-ਆਯੋਜਿਤਃ ਇਕੱਲੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਟਿਕਾਊ ਹੈ, ਜੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਬੂਤ ਠੋਸ ਅਤੇ ਯਕੀਨਨ ਹਨ-ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਧੇਰੇ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ

ਰੱਖਿਆਃ 1. ਪੀਡਬਲਯੂ-8 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਨਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹਥਿਆਰ ਲਾਇਸੈਂਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੀਡਬਲਯੂ-8 ਦੀ ਭੈਣ ਅਤੇ ਇੱਕ 'ਪੀ' ਸੀ ਜੋ ਇੱਕ ਹਥਿਆਰ ਲਾਇਸੈਂਸੀ ਵੀ ਸੀ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਚਾਰੇ ਡਰ ਕਾਰਨ ਹਮਲੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤਿੰਨ ਕੋਲ ਹਥਿਆਰ ਸਨ, ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਵੈ-ਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਲਾਠੀਆਂ, ਗੰਡਸੀਆਂ ਅਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਮਲੇ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਪੀਡਬਲਯੂ-8 ਅਤੇ 'ਪੀ' ਡਰ ਨਾਲ ਲੁਕਦੇ ਰਹੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਆਪਣੀ ਭਰਜਾਈ ਨਾਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਈ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਤੱਥ ਜੋ ਆਮ ਸਮਾਜਿਕ ਪੇਂਡੂ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਤੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਅਸੰਭਵ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੈਰ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਆਪਣੀ ਭਰਜਾਈ ਨਾਲ ਐੱਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸਵੇਰੇ 3 ਵਜੇ, ਇੱਕ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਅਤੇ 'ਪੀ' ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹੇ। [ਪੈਰਾ 5] [26-ਈ-ਜੀ]

2. ਐੱਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਪੀ. ਡਬਲਯੂ.-1 ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ 13 ਦੋਸ਼ੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਆਮ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਏ। ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਅਦਾਲਤੀ ਬਿਆਨ ਹਰੇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਮਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਾਠੀਆਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਜ਼ਖ਼ਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਮ੍ਰਿਤਕ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭੀੜ ਦੇ ਹਮਲੇ ਦਾ ਨਤੀਜਾ

ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਇਕੱਲੇ ਦੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਮਲਾ। ਦੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਚੀਰੇ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਸਮੇਤ ਗਿਆਰਾਂ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅਸੰਭਵ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪਾਰਸ 6,9] [26-ਐਚ; 27-ਏ-ਸੀ; 28-ਸੀ]

3. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੀ. ਡਬਲਯੂ-8 ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਚਰਚਾ ਦੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਮੰਨ ਕੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਖੁਦ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ "ਪੂਰੀ ਸੱਚਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬੈਠ ਕੇ ਭੁੱਕੀ ਵਿੱਚੋਂ ਕਰਨਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।" ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਨਾਬਾਲਗਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 7] [27-ਡੀ]

4. ਰਾਤ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਵਾਲੇ 13 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਭੀੜ ਦੇ ਹਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਇਕਲੌਤਾ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਇੱਕ ਰੋਸ਼ਨੀ ਬਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਕੁਝ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦੀ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਵੱਲ ਪਿੱਠ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਛਾਣ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਜੇ ਅਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਟਰੇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਕੱਲੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਟਿਕਾਊ ਹੈ ਜੇਕਰ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਬੂਤ ਠੋਸ ਅਤੇ ਯਕੀਨਨ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਕੱਲੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ। ਪਰ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੀ ਇਕਲੌਤੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਉਪਲਬਧ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਹਮਲੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਆਮ ਹੈ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸੱਚਾਈ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਆਪਣੀ ਭਰਜਾਈ ਨਾਲ ਇਕੱਲੇ ਥਾਣੇ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਛੇ ਘੰਟੇ ਦੀ ਦੇਰੀ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਾਡੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਕਠੋਰ ਹਕੀਕਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਲਗਭਗ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਰਾਤ ਦੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੋ ਔਰਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮਰਦ ਦੇ ਥਾਣੇ ਗਈਆਂ। ਇਹ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਪਹਿਲਾਂ

ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਕੇਸ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ, ਪਿਛਲੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ, ਝੂਠੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪਾਰਸ 8,10] [27-ਈ-ਐਚ; 28-ਏ-ਬੀ-ਡੀ]

ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1994 ਐਸ. ਸੀ. 542; ਲੱਲੂ ਮਾਂਝੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਝਾਰਖੰਡ, (2003) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 401: [2003] 1 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1-'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ।

ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਵਿ. ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, ਏਆਈਆਰ 1953 ਐਸਸੀ 364: [1954] ਐਸਸੀਆਰ 145; ਸਖਾਰਾਮ ਨੰਗਰੇ ਬਨਾਮ ਸਖਾਰਾਮ ਨੰਗਰੇ ਬਨਾਮ। ਅਵਸਥਾ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ (2012) 9 ਐਸਸੀਸੀ 249: [2012] 7 ਐਸਸੀਆਰ 1186 ; ਖੇਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਯੂ. ਪੀ. ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, (1974) 4 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 603: [1974] 3 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 863- ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

<u>ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ</u>

[1954] ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 145	**ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 2**
[2012] 7 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1186	**ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 2**
[1974] 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 863	**ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 3**
ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1994 ਐਸ. ਸੀ. 542	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰੋ**	**ਪੈਰਾ 10**
[2003] 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰੋ**	**ਪੈਰਾ 11**

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਾ: 2009 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1864 |

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 18.07.2008 ਤੋਂ ਸੀ. ਆਰ. ਅਪੀਲ ਨੰ. 474/1999|

ਐੱਸ. ਆਰ. ਸਿੰਘ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ, ਰਾਮ ਨਰੇਸ਼ ਯਾਦਵ, ਵਿਕਰਾਂਤ ਯਾਦਵ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕੇ. ਯਾਦਵ, ਆਦਰਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ, ਸ਼ਿਵਮ ਸ਼ਰਮਾ, ਵੀ. ਸੁਸ਼ਾਂਤ ਗੁਪਤਾ, ਵਕੀਲ। ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ।

ਦੀਪਕ ਠੁਕਰਾਲ, ਡਾ. ਮੋਨਿਕਾ ਗੁਸੈਨ, ਵਕੀਲ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ.

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਨਵੀਨ ਸਿਨਹਾ, ਜੇ.

1. ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ (ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ.) ਦੀ ਧਾਰਾ 304,149 ਅਤੇ 148 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ 13 ਦੋਸ਼ੀ ਸਨ। ਸਿਰਫ਼ ਛੇ ਨੂੰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੱਤ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 319 ਤਹਿਤ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਈਸ਼ਵਰ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

2. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਐੱਸ. ਆਰ. ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਬਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਕੱਲੇ ਦੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 34 ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਂਝੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਪੂਰਵ ਮੀਟਿੰਗ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-8 ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਹ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਹੋਣ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਿਕਲਪਿਕ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਧਾਰਾ 304 ਭਾਗ-2 ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ। ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, ਏ. ਆਈ. ਆਰ 1953 ਐਸ. ਸੀ. 364: 1954 ਐੱਸਸੀਆਰ 145, ਅਤੇ ਸਖਾਰਾਮ ਨੰਗਰੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ, 2012 (9) ਐੱਸਸੀਸੀ 249।

3. ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -8, ਘਟਨਾ ਦੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਲਾਠੀ ਨਾਲ

ਜਾਨਲੇਵਾ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਵੀ ਮ੍ਰਿਤਕ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇੱਕੋ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਸਟਰੀਟ ਲਾਈਟ ਦੇ ਸਬੂਤ ਹਨ. ਖੇਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਯੂਪੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, 1974 (4) ਐਸ ਸੀ ਸੀ 603 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਭੈਣ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਘਟਨਾ ਦੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਬਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

4. ਅਸੀਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ' ਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਇੱਕੋ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਜਾਣਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵੈਰ ਇਸ ਲਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਦੂਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੀ ਧੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਪੱਤਰ ਲਿਖੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 20.05.1995 'ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਬਹਿਸ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪੁਲਿਸ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 12.06.1995 'ਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਜਿਸ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਰੁੱਧ ਧਾਰਾ 107,151, ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ' ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਪੀ. ਡਬਲਯੂ.-1 ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ 16.06.1995 'ਤੇ ਰਾਤ 9 ਵਜੇ ਵਾਪਸ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ।

5. ਪੀਡਬਲਯੂ-8 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਨਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹਥਿਆਰ ਲਾਇਸੈਂਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੀਡਬਲਯੂ-8 ਦੀ ਭੈਣ ਕਮਲਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਾਲੀ ਰਾਮ ਸੀ ਜੋ ਇੱਕ ਹਥਿਆਰ ਲਾਇਸੈਂਸੀ ਵੀ ਸੀ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਚਾਰੇ ਡਰ ਕਾਰਨ ਹਮਲੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤਿੰਨ ਕੋਲ ਹਥਿਆਰ ਸਨ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਵੈ-ਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਲਾਠੀਆਂ, ਗੰਡਸੀਆਂ ਅਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਮਲੇ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਪੀਡਬਲਯੂ-8 ਅਤੇ ਪੱਲੀ ਡਰ ਨਾਲ ਲੁਕੇ ਰਹੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਆਪਣੀ ਭਰਜਾਈ ਨਾਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਈ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਤੱਥ ਜੋ ਆਮ ਸਮਾਜਿਕ ਪੇਂਡੂ ਰੀਤੀ-

ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਤੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਅਸੰਭਵ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੈਰ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਆਪਣੀ ਭਰਜਾਈ ਨਾਲ ਐੱਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਸਵੇਰੇ 3 ਵਜੇ ਥਾਣੇ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਅਤੇ ਪਾਲੀ ਰਾਮ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹੇ।

6. ਐੱਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਪੀ. ਡਬਲਯੂ.-1 ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ 13 ਦੋਸ਼ੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਆਮ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਏ। ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਅਦਾਲਤੀ ਬਿਆਨ ਹਮਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਰੇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਅਕਤੀ ਉੱਤੇ ਕੁੱਲ 11 ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ। ਪਹਿਲੀ ਸੱਟ ਸੱਜੇ ਪੈਰੀਟੋ ਓਸਸੀਪਿਟਲ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘੀ ਹੱਡੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ ਅਤੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਵਿੱਚ ਹੱਡੀਆਂ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਸਨ। ਗਰਦਨ ਉੱਤੇ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਸੀ, ਸੱਜੇ ਮੋਢੇ ਉੱਤੇ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਸੀ, ਦੋਵੇਂ ਰਿੰਗ ਅਤੇ ਛੋਟੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਡੋਰਸਮ ਉੱਤੇ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਫਰੈਕਚਰ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਸੱਜੇ ਗੁੱਟ ਦੇ ਜੋੜ ਉੱਤੇ ਸੱਜੇ ਗੁੱਟ ਦੇ ਜੋੜ ਉੱਤੇ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਸੀ, ਛਾਤੀ ਦੀ ਕੰਧ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ, ਇਲੀਏਕ ਕਰੈਸਟ ਉੱਤੇ, ਖੱਬੇ ਸਕੈਪੂਲਰ ਖੇਤਰ ਉੱਤੇ ਤਿੱਖੇ ਹਥਿਆਰ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਰੇਖਿਕ ਚੀਰਾ ਨਾਲ, ਖੱਬੇ ਡੈਲਟੋਇਡ ਖੇਤਰ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਸੱਜੇ ਗੋਡੇ ਦੇ ਖੱਬੇ ਗਿੱਟੇ ਅਤੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਉੱਤੇ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਾਠੀਆਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਜ਼ਖ਼ਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਮ੍ਰਿਤਕ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਾਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭੀੜ ਦੇ ਹਮਲੇ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਇਕੱਲੇ ਦੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਮਲਾ।

7. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੀ. ਡਬਲਯੂ-8 ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਚਰਚਾ ਦੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਮੰਨ ਕੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਖੁਦ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ "ਪੂਰੀ ਸੱਚਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬੈਠ ਕੇ ਭੁੱਕੀ ਵਿੱਚੋਂ ਕਰਨਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।" ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਨਾਬਾਲਗਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

8. ਸਾਡੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਵਾਲੇ 13 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਭੀੜ ਦੇ ਹਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਇਕਲੌਤਾ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਰੋਸ਼ਨੀ ਬਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਦੀ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਵੱਲ ਪਿੱਠ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ

ਪਛਾਣ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਟਰੇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੋਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੂਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੀ ਇਕੱਲੇ ਸ਼ੱਕੀ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਦਾ ਸਬੂਤ ਸਜ਼ਾ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇੱਥੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਕੱਲੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਟਿਕਾਊ ਹੈ ਜੇਕਰ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਬੂਤ ਠੋਸ ਅਤੇ ਯਕੀਨਨ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਕੱਲੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ। ਪਰ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੀ ਇਕਲੌਤੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਉਪਲਬਧ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਹਮਲੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਆਮ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖੁਸ਼ ਖਬਰੀ ਸੱਚਾਈ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਜੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਆਪਣੀ ਭਰਜਾਈ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਅਣਸੁਖਾਵੇਂ ਸਮੇਂ ਇਕੱਲੀ ਥਾਣੇ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਛੇ ਘੰਟੇ ਦੀ ਦੇਰੀ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ ਗਈ? ਸਾਡੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਕਠੋਰ ਹਕੀਕਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਲਗਭਗ ਅਸੰਭਵ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਤ ਦੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੋ ਔਰਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮਰਦ ਦੇ ਥਾਣੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਕੇਸ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

9. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਹੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਹਮਲਾਵਰ ਸਨ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਈਸ਼ਵਰ ਨੇ ਇੱਕ ਲਾਠੀ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੋ ਜ਼ਖ਼ਮ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਈਸ਼ਵਰ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਸਨ। ਦੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਚੀਰੇ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਸਮੇਤ ਗਿਆਰਾਂ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅਸੰਭਵ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

10. ਇਸ ਲਈ, ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ, ਪਿਛਲੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੀ ਹੋਂਦ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਝੂਠੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਏ. ਐਨ. ਆਰ., ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1994 ਐਸ. ਸੀ. 542, (ਸੀ. ਆਰ. ਐਲ.) 1980 ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 65 ਦਾ ਫੈਸਲਾ 25.08.1993):

“4. ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੀ. ਡਬਲਯੂ. 1 ਦੇ ਇਕਲੌਤੇ ਸਬੂਤ ਉੱਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੀ. ਡਬਲਯੂ. 1 ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਕਈ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੇਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਦੇ ਇਕਲੌਤੇ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਗਵਾਹੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀ ਸੀ। ”

11. ਲੱਲੂ ਮਾਂਝੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, (2003) 2 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 401 ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਦਸ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਵਾਰ ਕੀਤੇ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਉੱਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦਸ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗਦੀਆਂ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਅਕਤੀ ਉੱਤੇ 11 ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼ੱਕ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਲਾਭ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ:

“13.....ਇਕਲੌਤੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ, ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਗਵਾਹ ਵੀ ਹੈ, ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਘਟਨਾ ਦਾ ਸੰਸਕਰਣ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਤਿਕਥਨੀਪੂਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਘਟਨਾ ਦਾ ਸੰਸਕਰਣ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪਹਿਲੇ ਸੰਸਕਰਣ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਤੇ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਮੰਨੂ (ਪੀਡਬਲਯੂ 9) ਦੀ ਇਕਲੌਤੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।“

12. ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਸਥਿਰ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਾਂਡ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਸੀ.

13. ਅਪੀਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ।

ਕਲਪਨਾ ਕੇ. ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਅਪੀਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Tarun Mehra

Advocate